

Õiguskantsler

Teie nr

Meie 21.06.2024 nr 7-4/240708/2403727

Noomituse tegemise õiguspärasus

Lugupeetud []

Teile teadaolevalt pöördus õiguskantsleri poole [], kuna tema hinnangul on [] rikkunud tema lapse [] õigusi. Avaldaja selgitas, et kool tegi tema lapsele kirjaliku noomituse ebakohase käitumise eest, sest ta liigutas paigast kooli õpikeskuse valvekaamera.

Juhtumi asjaolusid ja asjakohaseid õigusakte arvestades leian, et kirjaliku noomituse tegemine kaamera liigutamise eest oli ebaproportsionaalne (polnud asjakohane arvestada varem rakendatud mõjutusmeetmete mõju; tegu ise oli vähese mõjuga ja tagajärg lihtsalt likvideeritav). Noomituse tegemisel ei järgitud menetlusreegleid ja noomitus ei olnud ka vormiliselt õiguspärane.

Seetõttu palun Teil avaldaja lapsele [] 2024 tehtud noomitus tühistada. Palun andke hiljemalt 15. juuliks teada, kuidas olete soovitus järginud.

Kirjaliku noomituse tegemise tingimused ja kord seaduses

- [Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse](#) § 58 lõike 1 järgi võib õpilase suhtes rakendada põhjendatud, asjakohaseid ja proportsionaalseid mõjutusmeetmeid, kui selle meetme eesmärk on mõjutada õpilasi kooli kodukorra kohaselt käituma ja teistest lugu pidama ning ennetada turvalisust ohustavate olukordade tekkimist koolis.
- Õpilase suhtes võib rakendada PGS-is sätestatud tingimustel ja korras üht või mitut samas sättes nimetatud mõjutusmeetmet, mille hulka kuulub ka kirjalik noomitus (PGS § 58 lg 3).
- Enne mõjutusmeetme määramist kuulatakse ära õpilase selgitused ja põhjendatakse õpilasele mõjutusmeetme valikut. Õpilasel võimaldatakse enne mõjutusmeetme rakendamist esitada arvamus oma käitumise ja meetme rakendamise kohta (PGS § 58 lg 2). Kui kool rakendab PGS § 58 lõike 3 punktis 12 sätestatud mõjutusmeetmet (ajutine õppes osalemise keeld koos kohustusega saavutada selle perioodi lõpul nõutavad õpitulemused), küsitakse mõjutusmeetme rakendamise kohta arvamust nii õpilaselt kui ka tema vanemalt.
- PGS § 58 lõikes 3 sätestatud mõjutusmeetmete rakendamise otsustab direktor või tema volitatud isik. Erand kehtib lõike 3 punktis 2 sätestatud mõjutusmeetme (ajutine õppes osalemise

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

keeld koos kohustusega saavutada selle perioodi lõpul nõutavad õpitulemused) rakendamise kohta, seda otsustab õppenõukogu (PGS § 58 lg 4).

5. Mõjutusmeetme rakendamisest teavitamise kord sätestatakse kooli kodukorras (PGS § 58 lg 9 esimene lause). [] kodukorra punkt [] näeb ette, et kool teavitab õpilast ja vanemat mõjutusmeetme rakendamisest Stuudiumi kaudu.

Noomituse tegemine avaldaja lapsele

Noomituse sisuline õiguspärasus

6. Selgitasite õiguskantsleri nõunikule saadetud vastuses, et kaamerat liigutati [] 2024 ([]). [] Kaamera paigast nihutamise tuvastas koolijuht []. Kaamerapildi järgi tegite kindlaks, et kõigepealt õpilane [], seejärel lähenes kaamerale ja liigutas kaamerapead.

7. Kooli direktor annab oma pädevuse piires käskkirju (PGS § 71 lg 3). Direktori käskkiri kirjaliku noomituse tegemise kohta on haldusakt.

8. [Haldusmenetluse seaduse](#) (HMS) § 54 järgi on haldusakt õiguspärane, kui selle on andnud pädev haldusorgan kehtiva õiguse alusel ja sellega kooskõlas ning kui see haldusakt on proportsionaalne, kaalutusvigadeta ja vastab vorminõuetele.

9. Seega peab kirjalik noomitus olema nii sisuliselt kui ka vormiliselt seadusega kooskõlas.

10. PGS § 58 annab koolile kaalutusruumi otsustada, kas ning millist mõjutusmeetmet rakendada. Kaalutusõigus on haldusorganile seadusega antud volitus kaaluda otsustuse tegemist või valida erinevate otsustuste vahel (HMS § 4 lg 1).

11. PGS § 58 lõikes 3 on loetletud ammendavalt mõjutusmeetmed, mida õpilase suhtes võib rakendada. Riigikogu ei ole sõnaselgelt reastanud meetmeid nende tagajärje raskuse järgi. Üheks meetmeks, mida saab õpilasele määrata, on kirjalik noomitus.

12. Selgitasite, et kõnealune kaamera on paigutatud koolitöötajate ja nende vara kaitseks, samuti õpikeskuses asuva kooli vara kaitseks. Kaamera on paigutatud selliselt, et sellest saab jälgida arvuti- ja tahvelarvutiite kappe ning õpikeskuse koordinaatori töölauda. Kaamera on üles pandud selleks, et see aitaks ennetada õpilaste ja koolitöötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustava olukorra tekkimist. Kuna kaamerapea liigub mootori abil, võib selle manuaalne liigutamine kaamera rikkuda. Kaamera paigast liigutamine ei võimaldanud enam jälgida vaatevälja, mille valvamiseks see oli paigaldatud. Kaamera vaatevälja muutmine sellisel viisil takistab töötaja, tema vara ja kooli vara kaitsmist.

13. Saab nõustuda, et kaamera keeramine polnud mõistlik.

14. PGS § 58 lõike 1 kohaselt ei pea igale õpilase taunitavale teole reageerima PGS § 58 sätestatud mõjutusmeetmete rakendamisega – mõjutusmeetmeid võib rakendada, kui need on põhjendatud, asjakohased ja proportsionaalsed.

15. Kuigi avaldaja lapse tegu (kaamera keeramine) oli mõtlematu ja ebavajalik ning oleks võinud kaasa tuua varalise kahju (kaamera rikkunud), siis nii ei juhtunud. On ebatõenäoline, et selle teo tagajärjel oleks saanud kannatada kellegi vaimne ja füüsiline turvalisus. Kaamera keeramise

tagajärg oli väikese vaevaga likvideeritav (kaamera tuli soovitud suunda tagasi keerata). Sarnase rikkumise eest pole õpilasele varem mõjutusmeedet määratud.

16. Selgitasite õiguskantsleri nõunikule saadetud vastuses, et [] tehtud kirjalik noomitus (kaamera liigutamine õpikeskuses) pole sisuliselt seotud [] tehtud kirjaliku noomituse põhjustanud sündmustega ([]) ja mõjutusmeedet ([] kirjalikku noomitust) määrates pole silmas peetud eelneva käitumise sisu. Selgitasite, et kirjalikku noomitust määrates peeti silmas, et varasemad mõjutusmeetodid pole olnud piisavad.

17. Teie selgitusest võib järeldada, et kaamera keeramise eest mõjutusvahendit määrates lähtusite sellest, et õpilane oli varem kodukorda rikkunud.

18. Õpilasele tehti kirjalik noomitus [] kodukorra punktide 2.2. ja 2.19 rikkumise eest. Käskkirjas ei ole noomituse põhjendusi esitatud, selgitustest on teada, et noomitus tehti []

19. Kõnealust [] noomitust ei saa õigustada sellega, et õpilane oli varem teistsuguse teo eest noomituse saanud. Iga kooli kodukorra rikkumist tuleb käsitleda eraldi ja vajadusel valida sobiv proportsionaalne mõjutusmeede. Kaamera keeramise eest mõjutusmeetme määramist kaaludes tulnuks hinnata üksnes selle konkreetse teo olemust ja tagajärgi, mitte seda, et õpilasele on tehtud noomitus mõnd muud liiki rikkumise eest.

20. Eelnevat silmas pidades ei olnud [] noomituse tegemine kaamera keeramise eest kooskõlas PGS § 58 lõikega 1, sest noomituse tegemine polnud põhjendatud ja asjakohane ning seega ka proportsionaalne.

Kirjaliku noomituse vormistamine ja õpilasele teatavaks tegemine

21. Koolist saadud info kohaselt ei vormistatud [] kirjalikku noomitust direktori käskkirjana. Noomitus tehti Stuudiumi kandena ja Stuudiumi kaudu see ka õpilasele edastati. Iseenesest on Stuudiumi kaudu mõjutusmeetmest teavitamine kodukorraga kooskõlas (kodukorra p 12.6). Samas, kuna mõjutusmeetme rakendamine kodukorra rikkumise eest on haldusakt, tuleb selle andmisel lähtuda seaduse nõuetest. PGS § 71 lõike 3 järgi annab direktor oma pädevuse piires käskkirju. Kuna kirjaliku noomituse tegemise otsustas direktor (PGS § 58 lg 4), oleks tulnud direktoril anda käskkiri, mille oleks saanud teatavaks teha Stuudiumi kaudu.

22. Noomituses on nimetatud tegu (liigutas paigast kaamerapea), kuid sellest ei nähtu ülejäänud olulised asjaolud, mis olid noomituse tegemise aluseks. Samas on see otsuse õiguspärasuse hindamiseks oluline.

23. Samuti puuduvad noomituse tegemise põhjendused ja kaalutlused, millest selguks, miks otsustas kool mõjutusmeedet rakendada ning miks valis kool mõjutusmeetmeks muude võimalike meetmete seas just kirjaliku noomituse (HMS § 56 lg 1 ja lg 3).

24. HMS § 40 lõikes 1 on sätestatud, et enne haldusakti andmist peab haldusorgan andma inimesele, kelle suhtes otsuse tegemist kaalutakse, võimaluse esitada kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Äraakuulamisest võib loobuda üksnes seaduses sätestatud alustel (HMS § 40 lg 3). PGS § 58 lõige 2 nõuab samuti, et enne mõjutusmeetme määramist tuleb õpilane ära kuulata. Lapse äraakuulamist nõuab ka [lastekaitseseadus](#) (§ 5 p 4, § 21 lg 2 p 2, lg 3).

25. Ära kuulamiseks ei piisa pelgalt rikkumise kohta seletuse nõudmisest (RKHK [3-3-1-76-12](#), p 10). Inimesele peab olema selge, millise sisuga tema õigusi puudutav haldusakt võidakse välja anda ning millised on akti andmise peamised põhjused. Neid asjaolusid on inimesel vaja teada, et tal oleks juba enne otsuse tegemist võimalik anda haldusorganile (koolile) teada, kui tema hinnangul on eksitud asjaolude väljaselgitamisel või hinnangu andmisel ja see võib viia vale otsuseni.

26. Kuivõrd kirjalik noomitus on täielikult põhjendamata, ei ole võimalik ka aru saada, kas avaldaja laps kuulati enne noomituse tegemist nõuetekohaselt ära. Praegusel juhul ei esinenud ühtegi seaduses nimetatud alust ära kuulamisesest loobumiseks.

27. Noomitus puudub vaidlustamismärke, ehkki selle peab haldusaktis välja tooma (HMS § 57). Vaidlustamismärke on oluline, kuna inimene ei pruugi otsusega nõustuda ja seadus annab võimaluse oma õigusi kaitsta vaidmenetluses või halduskohtus. Vaidlustamismärke puudumine ei anna küll alust nõuda haldusakti tühistamist (HMS § 58), ent see võib anda aluse kaebetähtaja ennistamiseks, kuna inimene polnud kaebetähtajast teadlik (RKHKm nr [3-3-1-23-07](#), p 13).

28. Puudusi on ka [] käskkirjas, millega tehti noomitus. Kuigi ka sel juhul oli tegu kaalutusõiguse alusel mõjutusmeetme määramisega PGS § 58 lõike 3 alusel, puuduvad selleski juhtumi asjaolude kirjeldus, mõjutusmeetme määramise kaalutlused ning viide, kas, millal ja kuidas õpilane ära kuulati ja milline oli tema seisukoht.

Vaide lahendamine

29. HMS § 83 järgi kontrollitakse vaiet läbi vaadates haldusakti andmise õiguspärasust ja otstarbekust. Vaide rahuldamata jätmisel peab vaideotsus vastama HMS § 86 lõikes 1 sätestatud nõuetele, olema põhjendatud ja sisaldama selgitust halduskohtule kaebuse esitamise kohta (HMS § 86 lg 2). Seega tuleb vaiet lahendades ka sisuliselt uuesti kontrollida, kas otsus on õiguspärane: kontrollida üle asjaolud ja hinnata, kas otsuse tegemisel on järgitud kaalumisreegleid (arvestatud oluliste asjaoludega ja jäetud kõrvale kõik asjassepuutumatu, kas otsus on proportsionaalne).

30. Kirjutasite oma vastuses õiguskantsleri järelepärimisele, et lapsevanem vaidlustas õpilasele määratud noomituse []. Lisasite koopia vaidest (esitatud []), milles lapsevanem palub noomituse tühistada, kuna laps ei saanud ega pidanud aru saama, et õpikeskuse riulil vabalt asetsev kaamera on turvakaamera. Vanem selgitas, et laps vaid katsus/liigutas kaamerat.

31. Teie vastasite vanema vaidele []. Sellest vastusest järeldub, et noomitust pole kavas tühistada. Selgitasite oma vastuses, milles seisnes tegu, miks oli kaamera õpikeskusesse paigutatud ja et kaamerat ei pea puudutama, teadmatus ei vabanda tegu ning kodukorras sätestatu pidi olema õpilasele teada.

32. Vaideotsuses puuduvad põhjendused ja kaalutlused, miks pidas vaideorgan asjakohaseks kõnealuse teo eest just kirjaliku noomituse tegemist. Kuna kirjaliku noomituse määramise otsus (haldusakt) on suures osas täielikult põhjendamata, pidanuks need kaalutlused välja tooma vähemalt vaideotsuses.

33. Vaideotsuses pole selgitatud, kuidas on võimalik halduskohtule kaebust esitada. Vaidlustamisviite märkimine haldusaktis on oluline inimese õiguste kaitse tagamiseks. Vaidlustamismärketa võib inimesel jääda kaebus halduskohtule esitamata, ehkki tema arvates on

tema õigusi rikutud. Põhiseaduse § 15 järgi on igaühel õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: [], Haridus- ja Teadusministeerium

Aigi Kivioja 693 8428
Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee